

การคำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับ

4.1 คำนำ

การปรับแก้โครงข่ายระดับด้วยวิธีสัทสแควร์ครั้งนี้ เรามุ่งหวังที่จะได้ค่าพารามิเตอร์ และในขั้นตอนการปรับแก้ต้องมีการเพิ่มหรือลดจำนวนค่าสังเกตลง โดยให้จำนวนพารามิเตอร์คงเดิม ประกอบกับเหตุผลที่กล่าวไว้แล้วในบทก่อนเราจึงได้เลือกใช้วิธีสมการค่าสังเกต

ปัญหาของงานระดับมีแบบจำลองเชิงคณิต $L_a = F(X_a)$ เป็นสมการเชิงเส้น ทำให้การสร้างเมทริกซ์สัมประสิทธิ์ของพารามิเตอร์มีความง่ายขึ้นมาก และไม่มีความจำเป็นต้องหาค่าประมาณของพารามิเตอร์ (X_0) โดยอาจถือเป็นศูนย์ไป กรณีเช่นนี้

$$L_0 = F(X_0) \text{ จะมีค่าเท่ากับค่าคงที่ของสมการ}$$

4.2 เมทริกซ์น้ำหนักของค่าสังเกต (Weight of Observations Matrix)

น้ำหนักของค่าสังเกตคือ การเปรียบเทียบค่าสังเกตนั้น ๆ กับค่าอื่น ๆ ในเชิงสัมพัทธ์ หรืออาจกล่าวได้ว่าน้ำหนักเป็นการคาดคะเนหรือแสดงความน่าเชื่อถือในเชิงสัมพัทธ์ (the relative reliabilities) ของค่าสังเกต ถ้าความแปรปรวนของค่าสังเกตมีน้อยแสดงว่าค่าสังเกตนั้นดี นั่นคือน้ำหนักของค่าสังเกตมีค่ามากแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าความแปรปรวนของค่าสังเกตมีค่ามาก จะทำให้น้ำหนักของค่าสังเกตมีค่าน้อย จึงพอสรุปได้ว่าน้ำหนักของค่าสังเกต เป็นส่วนกลับกับความแปรปรวนของค่าสังเกต

ในงานวิศวกรรมสำรวจส่วนใหญ่มักจะถือว่าค่าที่วัดได้แต่ละครั้ง เป็นอิสระแก่กัน*

---

* วิชา (2524) หน้า 1-7 ถึง 1-8

ดังนั้นค่าสังเกตในงานระดับจึงไม่มีสหสัมพันธ์กัน (uncorrelate) จะได้ว่าเมทริกซ์ของความแปรปรวนของค่าสังเกต (Σ_{Lb}) เป็นเมทริกซ์ทแยงมุม (diagonal matrix)

$$\Sigma_{Lb} = \begin{bmatrix} \sigma_1^2 & & & & \\ & \phi & & & \\ & & \sigma_2^2 & & \\ & & & \ddots & \\ \phi & & & & \sigma_n^2 \end{bmatrix}$$

เมื่อ σ_i^2 คือความแปรปรวนของค่าสังเกตที่ i , $i = 1, 2, \dots, n$

n คือจำนวนค่าสังเกต

และ P คือเมทริกซ์น้ำหนักของค่าสังเกต จะได้ว่า

$$P = \sigma_o^2 \Sigma_{Lb}^{-1} \quad (4 - 1)$$

โดยที่ σ_o^2 เป็นความแปรปรวนของน้ำหนักหนึ่งหน่วยก่อนการปรับแก้ สำหรับการหาความแปรปรวนของค่าสังเกต (σ_i^2) ในงานระดับมีข้อพิจารณา ดังนี้ (Wolf, 1980, p. 60)

1. เป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวนตั้งกล้อง (set-up)

$$\sigma_i^2 = (\rho_i/d) S^2 \quad (4 - 2)$$

เมื่อ S = The standard deviation per instrument set up

d = The linear advance per set up

σ_i^2 = The variance of each line of level net

ρ_i = ระยะทางของเส้นทางระดับที่

2. เป็นสัดส่วนโดยตรงกับระยะทางของเส้นทางระดับ จากสมการ (4 - 2) จะเห็นว่าปริมาณของ (S^2/d) เป็นค่าคงที่ ดังนั้น

$$\sigma_i^2 = \rho_i (S^2/d) \propto \rho_i \quad (4 - 3)$$

3. จากสมการ (3.19) ของ Bomford (1971) , p. 246

$$\sigma_i^2 = S_i^2 K_i \quad (4 - 4)$$

เมื่อ K_i = ระยะทาง (ก.ม.) ของเส้นทางระดับที่ i

$$S_i^2 = (1/4m) \sum_{j=1}^m (\Delta_j^2 / r_j) \quad (\text{mm.})^2 / \text{km.} \quad (4 - 5)$$

: คือความแปรปรวนของค่าสังเกตในการทำไป-ทำกลับระหว่างตอนระดับ ภายในเส้นทางระดับที่ i

Δ_j = ค่าความต่าง (ม.ม.) ของการทำระดับไป-ทำระดับกลับในตอนระดับที่ j

r_j = ระยะทาง (1-5 ก.ม.) ของตอนระดับที่ j

m = จำนวนตอนระดับ ภายในเส้นทางระดับที่ i

การปรับแก้โครงข่ายระดับครั้งนี้เลือกใช้ค่า σ_i^2 ทั้งสมการ (4 - 3) และ (4 - 4)

ส่วนการพิจารณาหน่วยของแมทริกซ์น้ำหนักของค่าสังเกตมีดังนี้

จากสมการ (4 - 4) จะได้หน่วยของ σ_i^2 เป็น (ม.ม.)² และถ้าให้เวคเตอร์ของเศษคงเหลือ (v) มีหน่วยเป็น (ม.ม.) จะทำให้ $v'PV$ ไม่มีหน่วย ผลก็คือ

$$\sigma_0^2 = v'PV/r \quad \text{ไม่มีหน่วยด้วย}$$

4.3 สมการปกติ (Normal equations)

การปรับแก้ด้วยวิธีสแควร์โดยวิธีสมการค่าสังเกต รูปแบบของสมการปกติ ซึ่งมีจำนวนสมการเท่ากับจำนวนตัวไม่ทราบค่าคือ n สมการ (จากตารางที่ 3.1) ดังนี้

$$(A'PA) X + A'PL = 0$$

$$\text{หรือ } NX + U = 0 \quad (4 - 6)$$

$$\text{เมื่อ } N = A'PA \quad \text{และ } U = A'PL$$

4.3.1 การจัดเมทริกซ์สัมประสิทธิ์ของพารามิเตอร์ ($n \times u$)

เมื่อทราบจำนวนค่าสังเกต n และจำนวนพารามิเตอร์ u

กำหนดให้

x_{i_a} คือค่าสังเกต (ค่าต่างระดับ) ที่ i , $i = 1, 2, 3, \dots, n$

x_{j_a} คือพารามิเตอร์ (ค่าระดับ) ที่ j , $j = 1, 2, 3, \dots, u$

จากแบบจำลองเชิงคณิต $L_a = F(x_a)$

$$\text{จะได้ว่า } \begin{bmatrix} x_{1_a} \\ x_{2_a} \\ \vdots \\ x_{n_a} \end{bmatrix} = n[A]_u \begin{bmatrix} x_{1_a} \\ x_{2_a} \\ \vdots \\ x_{u_a} \end{bmatrix} + C, \quad (C = \text{เวกเตอร์ของค่าคงที่})$$

เมื่อ $A = \frac{\partial F}{\partial x_a}$, แต่แบบจำลองเชิงคณิตเป็นสมการเชิงเส้น ดังนั้นองค์ (elements) ของเมทริกซ์สัมประสิทธิ์ของพารามิเตอร์ (A) ในแต่ละแถว (row) จะมีเพียง 2 ค่าคือ $+1$ และ -1 นอกนั้นเป็นศูนย์

4.3.2 การจัดเวกเตอร์ L

เวกเตอร์ L คือความต่างระหว่างเวกเตอร์ L_o กับเวกเตอร์ L_b มีหน่วยเป็น (ม.ม.)

$$L = L_o - L_b$$

เมื่อ L_b คือค่าสังเกต (ค่าต่างระดับ)

L_o คือค่าประมาณของค่าสังเกต ($L_o = F(x_o)$)

4.4 ขั้นตอนการคำนวณปรับแก้

เมื่อทราบปริมาณต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น (n, u, A, P, L) เราก็สามารถคำนวณหาค่าคาดคะเนด้วยวิธีลีสต์สแควร์ (Least squares estimates) โดยวิธีสมการกำลังเอกได้ดังนี้

<u>ขั้นตอน</u>	<u>ขนาดของเมทริกซ์</u>
- สร้าง $N = A'PA$ (normal matrix)	(u, u)
- สร้าง $U = A'PL$	($u, 1$)
- คำนวณหา N^{-1}	(u, u)
- คำนวณ $X = -N^{-1}U$	($u, 1$)
- $V = AX + L$	($n, 1$)
- $\hat{X}_a = X_0 + X$ (ค่าระดับที่ปรับแก้แล้ว)	($u, 1$)
- $\hat{L}_a = L_b + V = L_0 + AX$ (ค่าต่างระดับที่ปรับแก้แล้ว)	($n, 1$)
- ตรวจสอบการคำนวณด้วย $A'PV = 0$	($u, 1$)
- คำนวณ $V'PV = L'PL + X'U$	scalar
- $\hat{\sigma}_0^2 = V'PV/(n - u)$	scalar
- คำนวณเมทริกซ์ของความแปรปรวน	

(Variance - covariance matrices)

$$\Sigma_{\hat{X}_a} = \hat{\sigma}_0^2 N^{-1} \quad (u, u)$$

$$\Sigma_{\hat{L}_a} = \hat{\sigma}_0^2 (AN^{-1}A') \quad (n, n)$$

$$\Sigma_{vv} = \hat{\sigma}_0^2 (P^{-1} - AN^{-1}A') \quad (n, n)$$

$$\begin{bmatrix} l_{16} \\ l_{17} \\ l_{18} \\ l_{19} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 0 & 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$P = \sigma_o^2 \Sigma_{Lb}^{-1}, \text{ กำหนดให้ } \sigma_o^2 = 1$$

$$\Sigma_{Lb} = \begin{bmatrix} \sigma_1^2 & & & & \phi \\ & \sigma_2^2 & & & \\ & & \dots & & \\ & & & \sigma_{19}^2 & \\ & & & & \phi \end{bmatrix}, \text{ ค่า } \sigma_i^2 \text{ ใช้หลักการตามสมการ (4-3)}$$

$$P = \text{diag.} \left[\frac{1}{179.060}, \frac{1}{134.421}, \frac{1}{94.210}, \frac{1}{324.088}, \frac{1}{108.901}, \frac{1}{446.541}, \frac{1}{492.447}, \frac{1}{510.682}, \frac{1}{138.559}, \frac{1}{149.398}, \frac{1}{116.457}, \frac{1}{42.441}, \frac{1}{68.080}, \frac{1}{40.371}, \frac{1}{269.641}, \frac{1}{174.809}, \frac{1}{355.128}, \frac{1}{172.179}, \frac{1}{159.979} \right] (\text{m.m.})^{-2}$$

$$L = L_o - L_b = \begin{bmatrix} -5.8542 \\ -5.8542 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \text{m.m.} - \begin{bmatrix} 172.1529 \\ 21.4728 \\ 3.9643 \\ 198.9031 \\ 75.6420 \\ 75.6450 \\ 278.7262 \\ 123.3144 \\ -8.8285 \\ -34.4886 \\ 0.0253 \\ -14.4031 \\ -19.3951 \\ -6.0822 \\ 8.7184 \end{bmatrix} \text{m.m.} = \begin{bmatrix} -178007.1 \\ -27327.0 \\ -3964.3 \\ -198903.1 \\ -75642.0 \\ -75645.0 \\ -278726.2 \\ -123314.4 \\ 8828.5 \\ 34488.6 \\ -25.3 \\ 14403.1 \\ 19395.1 \\ 6082.2 \\ -8718.4 \end{bmatrix} \text{m.m.}$$

I16854984

$$L = L_o - L_b = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \text{ m.} - \begin{bmatrix} -13.7016 \\ -41.7672 \\ 21.8751 \\ -21.8613 \end{bmatrix} \text{ m.} = \begin{bmatrix} 13701.6 \\ 41767.2 \\ -21875.1 \\ 21861.3 \end{bmatrix}$$

$N = A'PA$ (normal matrix)

$$= \begin{bmatrix} .0201 & -.0106 & 0 & -.0020 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & .0157 & -.0031 & 0 & 0 & -.0020 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & & .0145 & -.0114 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & & & .0135 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & & & & .0195 & -.0072 & 0 & 0 & -.0067 & 0 & 0 & 0 \\ & & & & & .0455 & -.0236 & -.0147 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ & & & & & & .0292 & 0 & 0 & 0 & -.0037 & 0 \\ & & & & & & & .0452 & -.0248 & 0 & -.0057 & 0 \\ & & & & & & & & .0366 & -.0060 & 0 & -.0058 \\ & & & & & & & & & .0190 & 0 & -.0063 \\ & & & & & & & & & & .0123 & -.0028 \\ & & & & & & & & & & & .0149 \end{bmatrix} \text{ (m.m.)}^{-2}$$

Symmetric

$$U = A'PL = \begin{bmatrix} 404.79 \\ 813.12 \\ 250.26 \\ -1430.00 \\ -1288.69 \\ -560.54 \\ 130.23 \\ 212.61 \\ 23.46 \\ 94.35 \\ -228.33 \\ 381.31 \end{bmatrix} \text{ (m.m.)}^{-1}, \quad \overset{\Delta}{X} = -N^{-1}U = \begin{bmatrix} 27.3408 \\ 31.3343 \\ 230.3044 \\ 305.9651 \\ 177.9887 \\ 169.1087 \\ 154.7011 \\ 149.6957 \\ 143.5981 \\ 143.5403 \\ 163.4180 \\ 121.6908 \end{bmatrix} \text{ m.}$$

$$x_a = \overset{\Delta}{X} + x_o, \quad (x_o = 0)$$

$$V = \hat{A}X + L = \begin{bmatrix} -18.37 \\ 13.79 \\ 29.16 \\ 67.05 \\ 18.70 \\ 15.70 \\ -101.89 \\ 52.40 \\ -51.49 \\ 40.19 \\ 32.47 \\ -4.59 \\ -17.94 \\ -15.41 \\ -1.48 \\ -20.68 \\ 40.06 \\ 32.15 \\ 11.82 \end{bmatrix} \quad (\text{m.m.}) , \quad (\hat{X} \text{ มีหน่วยเป็น ม.ม.})$$

$$V'PV = L'PL + \hat{X}'U = 117.65 , \quad r = 7$$

$$\frac{\Delta^2}{\sigma_o^2} = V'PV/r = 16.808 , \quad (\sigma_o^2 = 1)$$

$$\Sigma \Lambda_{\text{ka}} = \frac{\Lambda^2}{\sigma^2} N^{-1}$$

Symmetric	1968	1783	1849	1867	388	596	675	572	552	488	594	533	(ม.ม.) ²
		2914	2509	2399	635	975	110	934	902	797	971	871	
			5767	5175	546	839	951	804	776	686	836	750	
				5925	522	803	909	769	742	656	800	717	
					2492	2215	2110	2248	2275	2360	2218	2300	
						3441	3241	3219	3100	2742	3167	2962	
							3671	3106	2998	2650	3229	2895	
								3878	3670	3077	3533	3395	
									4057	3283	3454	3618	
										3917	3046	3504	
											4815	3540	
												4685	

ในการปรับแก้โครงข่ายระดับอื่น ๆ คำนวณในลักษณะเดียวกันนี้เพียงแต่ขนาดของแมทริกซ์เปลี่ยนไป ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงได้จัดทำเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับคำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับ

4.5 การตรวจสอบ gross errors เบื้องต้น

งานระดับชั้นหนึ่งได้ทำการรังวัดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ตามประวัติยังมีเคยมีการปรับแก้พร้อมกันทั้งโครงข่ายระดับมาก่อน ดังนั้นก่อนที่จะนำค่าสังเกตจากข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดมาทำการปรับแก้พร้อมกัน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนขนาดใหญ่และกำจัดออกไปเพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติและเป็นการประหยัดเวลา จึงได้แบ่งพื้นที่ตรวจสอบ gross errors ออกเป็นภูมิภาคคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ดังแสดงในรูปที่ ข.2, ข.3, ข.4 และ ข.5 ตามลำดับ

โครงข่ายระดับแต่ละภาคประกอบไปด้วยวงจรปิดของวงรอบระดับที่เป็นไปตามข้อมูลจริง คำนวณหาค่าคลาดบรรจบจากผลรวมทางพีชคณิตของ ค่าต่างระดับ* ในทิศทางเวียนตามเข็มนาฬิกา จากนั้นจึงพิจารณาดูเส้นทางระดับใดบ้างที่ทำให้ค่าคลาดบรรจบของวงจรปิดเกินเกณฑ์ 4 ม.ม. $\sqrt{K}$ (เมื่อ K คือระยะทางเป็น ก.ม.) ตลอดจนตรวจดูทิศทาง (เครื่องหมาย) ของค่าคลาดบรรจบนั้น ๆ ว่ามีความสอดคล้องกับวงจรปิดที่ต่อเนื่องกันหรือไม่เพียงใด ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ ข.1-1, ข.1-2, ข.1-3 และ ข.1-4 ตามลำดับ

ผลของการพิจารณาดังกล่าวทำให้ทราบได้โดยประมาณว่า เส้นทางระดับใดบ้างที่จะมีความคลาดเคลื่อนขนาดใหญ่แฝงอยู่ในความคลาดเคลื่อนเป็นระบบ เพื่อแยกออกให้เห็นเด่นชัดจึงได้เขียนเป็นเส้นประแทนเส้นทางระดับเหล่านั้น ภายในรูปโครงข่ายระดับแต่ละภูมิภาค

4.6 การปรับแก้เบื้องต้นเพื่อวิเคราะห์หา gross errors

เพื่อเป็นการยืนยันในการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนขนาดใหญ่ในหัวข้อ 4.5 จึงได้ทำการคำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับเบื้องต้น โดยแยกเป็นส่วน ๆ ตามภูมิภาคดังนี้

เริ่มจากภาคกลาง (รูปที่ ข.2) ใช้ค่าระดับของหมุด B.M.A. เท่ากับ 1.4477 ม. เป็นค่าคงที่หรือจุดบังคับในการคำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับ สำหรับภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้ค่าระดับจากผลของการปรับแก้ภาคกลาง เป็นค่าคงที่ในการปรับแก้ของส่วนต่อไป น้ำหนักของค่าสังเกตใช้ตามหลักการของสมการ (4 - 4)

---

* เนื่องจากค่าต่างระดับจาก spirit leveling กับค่าต่างระดับออร์ธอเมตริก เมื่อนำมาทำเป็นวงจรปิด จะทำให้ค่าคลาดบรรจบไม่แตกต่างกันมาก ดังนั้นในขั้นนี้จึงยังไม่มี การตรวจแก้ออร์ธอเมตริกให้กับค่าต่างระดับ

4.6.1 วิธีตรวจสอบ gross errors จากการคำนวณปรับแก้

ในขั้นต้นได้ใช้ค่าสังเกต* จากข้อมูลทั้งหมดมาทำการปรับแก้ ถ้าผลลัพธ์ออกมาได้ค่า $\hat{\sigma}_0^2$ โดดกว่าค่า σ_0^2 ก่อนการปรับแก้มาก นั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองของโครงข่ายระดับมีความคลาดเคลื่อนขนาดใหญ่แฝงอยู่จริง

หลักการตรวจสอบค่าสังเกตที่มี gross errors แฝงอยู่นั้นใช้การพิจารณาหาค่าสังเกตที่มีเศษคงเหลือ (V) มากออก ประกอบกับดูการเปลี่ยนแปลงของค่า $\hat{\sigma}_0^2$ ภายหลังจากการปรับแก้ครั้งต่อไป จากการทดลองปรับแก้หลาย ๆ ครั้ง โดยตัดค่าสังเกตที่คาดว่ามีความ gross errors ออก ถ้าค่า $\hat{\sigma}_0^2$ ที่ได้ใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าใกล้ σ_0^2 ตามที่กำหนดไว้ก่อนการปรับแก้ครั้งแรก นั้นหมายถึงเราได้กำจัดค่าสังเกตที่มี gross errors ถูกจุดจนในที่สุดจะได้ค่า $\hat{\sigma}_0^2$ ใกล้เคียงกับ σ_0^2 อยู่ในเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ ดังผลการทดลองปรับแก้แสดงไว้ในตาราง 4.1 ส่วนรายละเอียดข้อมูลการคำนวณปรับแก้เบื้องต้นแต่ละภูมิภาคแสดงไว้ในตาราง ข.2-1, ข.2-2 และ ข.2-3 ตามลำดับ

ควรจะหมายเหตุไว้ในที่นี้ว่า ค่าสังเกตที่มีเศษคงเหลือมากนั้นไม่ได้หมายความว่าค่าสังเกตนั้น ๆ จะมี gross errors เสมอไป (Kriengkraipet, 1979, p. 26) และการตรวจสอบ gross errors บางคนก็ใช้เกณฑ์ของเศษคงเหลือต้องไม่เกินกว่า $2.5 \hat{\sigma}_0$ แต่อย่างไรก็ตามปัญหานี้สำหรับบางกรณีก็ยังคงอยู่ระหว่างการวิจัย (วิชา, 2524, หน้า 10-7)

---

* เป็นค่าต่างระดับที่ยังไม่มีการตรวจแก้ค่าออร์ธอเมตริก

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดปรับแก้โครงข่ายระดับเบื้องต้นตามภูมิภาค

ลำดับที่	โครงข่ายระดับ		ค่าระดับคงที่ (เมตร)		จำนวน พารามิเตอร์	จำนวนค่าสังเกต		$\sigma^2 = 1.0$	
	พื้นที่	รูปที่	หมวดระดับ	ค่าปลัดตั้ง		$n^{(1)}$	$n^{(2)}$	$\hat{\sigma}_o^2 (1)$	$\hat{\sigma}_o^2 (2)$
1	ภาคกลาง	ช.2	B.M.A. = 1.4477	ต. เกาะหลัก	16	28	27	2.518	1.448
2	ภาคเหนือ	ช.3	B.M.P.27 = 7.0959 B.M.P.673 = 237.1741	บ. ภาษี ต. ทนองบัวโคก	33	46	42	6.917	1.017
3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ช.4	B.M.P.43 = 15.9998 B.M.P.800 = 13.343	ลพบุรี กปินทรบุรี	28	45	41	6.956	1.243

เมื่อ $n^{(1)}$ คือจำนวนค่าสังเกตจากข้อมูลทั้งหมดในการปรับแก้ครั้งแรก

$n^{(2)}$ คือจำนวนค่าสังเกตในการปรับแก้ครั้งสุดท้าย

ส่วนผลการทดสอบทางสถิติของค่า $\hat{\sigma}_o^2$ เทียบกับ σ_o^2 อยู่ในบทต่อไป

4.6.2 การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยกฎของการแพร่

(Standard deviation by rule of propagation)

จากผลลัพธ์ครั้งสุดท้ายของการปรับแก้โครงข่ายระดับเบื้องต้นเป็นส่วน ๆ ตามภูมิภาค บรรดาค่าสังเกตที่มี gross errors ได้ถูกกำจัดออกไปจากโครงข่ายระดับชั้นหนึ่ง จึงทำให้ค่าระดับ (พารามิเตอร์) ที่ได้หลังการปรับแก้เป็นค่าที่น่าเชื่อถือที่สุด และขณะเดียวกันจะได้แมทริกซ์ความแปรปรวนของพารามิเตอร์ (Σ_{Xa}) ด้วย

เมื่อให้ L_b^* เป็นค่าสังเกตที่มี gross errors และตัดออกไป

L_a^* เป็นค่าสังเกตที่ตรงกัน ซึ่งได้จากผลต่างของพารามิเตอร์ทั้งสองภายหลังจากการปรับแก้ครั้งสุดท้าย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ L_a^* เราสามารถหาได้จากกฎของการแพร่:

$$\text{จาก } L_a = F(X_a)$$

$$\text{จะได้ว่า } \Sigma_{La} = G \Sigma_{Xa} G'$$

$$\text{เมื่อ } G = \frac{\partial F}{\partial X_a}$$

โครงข่ายระดับภาคกลาง จากรูปที่ ข.2 ค่าสังเกตที่ ℓ_{28} เป็นส่วนที่ถูกตัดออกไปจากการปรับแก้

โดยที่

$$\ell_{28\epsilon} = \begin{bmatrix} -1 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} X_{9a} \\ X_{13a} \end{bmatrix}$$

$$\Sigma_{Xa} = \begin{bmatrix} 314.1 & 265.7 \\ 265.7 & 401.5 \end{bmatrix}$$

$$\Sigma_{La} = G \Sigma_{Xa} G' = 184.2 \text{ (ม.ม.)}^2$$

$$\sigma_{\ell_{28a}} = 13.6 \text{ ม.ม.}$$

$$\Sigma_{La} = G \Sigma_{Xa} G' = \begin{bmatrix} 170.9 & 2.0 & -0.4 & 1.4 & 0.5 & 0.1 & -0.4 \\ & 100.5 & -8.5 & -25.5 & -2.2 & 2.3 & -13.8 \\ & & 56.3 & 5.4 & -31.0 & 5.6 & -4.1 \\ & & & 69.9 & -6.2 & -1.3 & 4.3 \\ & & & & 71.4 & 7.9 & -3.1 \\ & & & & & 111.3 & 22.2 \\ & & & & & & 85.3 \end{bmatrix}$$

Symmetric

เวกเตอร์ของ $\Delta \sigma_{La}$ คือ

$$\begin{bmatrix} \Delta_{43a} \\ \Delta_{44a} \\ \Delta_{45a} \\ \Delta_{46a} \\ \Delta_{47a} \\ \Delta_{48a} \\ \Delta_{49a} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 13.1 \\ 10.0 \\ 7.5 \\ 8.4 \\ 8.4 \\ 10.5 \\ 9.2 \end{bmatrix} \quad (\text{ม.ม.})$$

โครงข่ายระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากรูปที่ ข.4 ค่าสังเกตที่ Δ_{42} , Δ_{43} , Δ_{44} ,

Δ_{45} และ Δ_{46} เป็นส่วนที่ถูกตัดออกจากการปรับแก้

แบบจำลองเชิงคณิตในรูปของแมทริกซ์ (สมการ 4 - 9) นี้ แสดงเฉพาะเซ็ทย่อยของค่าที่

จะตัดออกจากโครงข่ายระดับ)

$$\begin{bmatrix} \Delta_{42} \\ \Delta_{43} \\ \Delta_{44} \\ \Delta_{45} \\ \Delta_{46} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 & -1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & -1 \\ 0 & -1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} X_9 \\ X_{12} \\ X_{13} \\ X_{14} \\ X_{15} \\ X_{18} \\ X_{22} \\ X_{25} \end{bmatrix} \quad (4 - 9)$$

ผลจากการปรับแก้จะได้ Σ_{Xa} มีหน่วยเป็น (ม.ม.)²

$$\Sigma_{Xa} = \begin{bmatrix} 131.1 & 33.8 & 116.8 & 116.9 & 114.3 & 115.9 & 105.0 & 113.1 \\ & 224.7 & 33.9 & 34.0 & 32.8 & 33.7 & 31.5 & 32.9 \\ & & 197.6 & 190.5 & 134.6 & 185.9 & 121.2 & 155.7 \\ & & & 191.8 & 134.1 & 180.4 & 120.7 & 153.2 \\ & & & & 163.8 & 138.3 & 136.9 & 145.8 \\ & \text{Symmetric} & & & & 230.0 & 125.8 & 175.3 \\ & & & & & & 241.7 & 141.0 \\ & & & & & & & 226.0 \end{bmatrix}$$

$$\Sigma_{La} = F \Sigma_{Xa} G' = \begin{bmatrix} 354.5 & 33.1 & -343.0 & 4.3 & -18.8 \\ & 185.7 & -48.1 & -17.0 & -0.8 \\ & & 387.3 & 49.9 & 23.4 \\ & & & \text{Symmetric} & & 61.0 & 5.2 \\ & & & & & & 66.3 \end{bmatrix}$$

เวกเตอร์ของ $\frac{\Delta}{\sigma_{La}}$ คือ

$$\begin{bmatrix} l_{42a} \\ l_{43a} \\ l_{44a} \\ l_{45a} \\ l_{46a} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 18.8 \\ 13.6 \\ 19.7 \\ 7.8 \\ 8.1 \end{bmatrix}$$

(ม.ม.)

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ค่าสังเกตที่มี gross errors

โครงข่ายระดับ	ค่าสังเกต ที่	ปีทำการ พ.ศ.	ระยะทาง (ก.ม.)	S^2 (มม. ² /กม.)	L_b^* (ม.)	σ_{Lb} (ม.ม.)	L_a^* (ม.)	$\frac{\Delta}{\sigma_{La}}$ (ม.ม.)	Δ (ม.ม.)	$\frac{\Delta}{\sigma_{\Delta}}$ (ม.ม.)	$\sqrt{K}$ 4mm. $\sqrt{K}$	$\sqrt{K}$ 8mm. $\sqrt{K}$
ภาคกลาง (รูปที่ ข.2)	๕28	2458, 2460	132.642	1.03	225.6806	11.7	225.6251	13.6	+60.9	17.9	46	92
ภาคเหนือ (รูปที่ ข.3)	๕45	2502	95.926	0.64	-55.2872	7.8	-55.2310	7.5	-56.2	10.8	39	78
	๕44	2520	87.681	1.36	-12.5476	10.9	-12.4730	10.0	-74.6	14.8	38	75
	๕43	2487	81.121	0.92	109.0723	8.6	109.1495	13.1	-77.2	15.7	36	72
	๕48*	2516	85.321	1.20	52.8012	10.1	52.6962	10.5	+105.0	14.6	37	74
	๕47*	2511	77.847	1.07	-62.3730	9.1	-62.5164	8.4	+143.4	12.4	35	71
	๕49*	2470	19.964	1.00	5.9728	4.4	6.1440	9.2	-171.2	10.2	18	36
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รูปที่ ข.4)	๕42	2520	109.582	0.87	-87.2877	9.8	-87.3424	18.8	+54.7	21.2	42	84
	๕14	2497	110.754	1.10	25.0961	11.0	25.1527	19.7	-56.6	22.6	42	84
	๕45	2497	169.518	1.11	107.6465	13.7	107.5732	7.8	+73.3	15.8	52	104
	๕43	2501	281.013	0.79	-5.8585	14.9	-5.7738	13.6	-84.7	20.2	67	134
	๕46*	2481	62.971	1.50	4.6833	9.7	4.5311	8.1	+157.2	12.6	32	63

หมายเหตุ : $\Delta = L_b^* - L_a^*$

4.7 วิเคราะห์ผลของค่าสังเกตที่มี gross errors

จากสัญลักษณ์ L_b^* และ L_a^* ตามความหมายในหัวข้อ 4.6.2 หาความต่างของปริมาณทั้งสอง (Δ) หรือ v

$$\Delta = L_b^* - L_a^*$$

$$\sigma_{\Delta}^2 = \sigma_{Lb}^2 + \sigma_{La}^2 \quad (\text{เพราะว่า } \rho_{La, Lb} = 0)$$

โดยที่ σ_{Lb}^2 คำนวณได้ตามหลักการของสมการ (4 - 4)

σ_{La}^2 ได้จากการคำนวณในหัวข้อ 4.6.2

เมื่อได้ค่าความต่าง (Δ) พร้อมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ_{Δ}) จึงนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์งานระดับชั้นหนึ่ง ถ้าเกิน 4 ม.ม. $\sqrt{K}$ (K ระยะทางเป็น ก.ม.) ย่อมแสดงว่าเส้นทางระดับ (ค่าสังเกต L_b^*) นั้น ๆ มี gross errors แต่ถ้าค่าความต่าง (Δ) ไม่เกินเกณฑ์ 8 ม.ม. $\sqrt{K}$ อาจถือได้ว่า เส้นทางระดับนั้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่างานระดับชั้นสอง ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4.2

4.8 คำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับชั้นหนึ่งพร้อมกัน

ภายหลังจากการวิเคราะห์ตัดค่าสังเกตที่มี gross errors ออกหมดแล้ว ส่วนที่เหลือจึงเป็นข้อมูลที่มีคุณสมบัติพอที่จะคำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับพร้อมกันต่อไป เนื่องจากค่าระดับสูงที่ต้องการในงานรังวัดควบคุมทางดิ่งคือ ระดับสูงออร์ธอเมตริก (orthometric height) ดังนั้นค่าต่างระดับที่ได้จากงานระดับต้องเปลี่ยนเป็นค่าต่างระดับออร์ธอเมตริกเสียก่อนที่จะนำไปคำนวณปรับแก้ โดยที่

$$\Delta H_{12} = \Delta n_{12} + E_{12}$$

เมื่อ Δn_{12} คือข้อมูลจากงานระดับ (spirit leveling)

E_{12} คือค่าตรวจแก้ออร์ธอเมตริก

ΔH_{12} คือค่าต่างระดับออร์ธอเมตริก

4.8.1 คำนวณค่าตรวจแก้ออร์ธอเมตริก (Orthometric correction)

จากสมการ (ข. - 5) จะได้ค่าตรวจแก้ออร์ธอเมตริก (E_{12})

$$E_{12} = 1 \int^2 \frac{g - \gamma_0}{\gamma_0} dn + \frac{\bar{g}_1 - \gamma_0}{\gamma_0} H_1 - \frac{\bar{g}_2 - \gamma_0}{\gamma_0} \cdot H_2$$

จะเห็นได้ว่าต้องทราบค่าแรงดึงดูดพิภพ (g) ตลอดเส้นทางระดับ (จากจุด 1 ถึง 2) ซึ่งหมายความว่าค่าต่างระดับออร์ธอเมตริกควรมีการวัดค่าแรงดึงดูดพิภพโดยตรง

แต่ลักษณะของงานวัดแรงดึงดูดพิภพที่ผ่านมา มีความมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลส่งไปยังสหภาพยิปอเดซีและยิปอฟิสิกส์ระหว่างประเทศ (International Union of Geodesy and Geophysics) * ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาหารูปปร่างที่แท้จริงของโลก (geoid) โดยใช้ข้อมูลแรงดึงดูดพิภพทั่วโลก ดังแผนที่รายงานผลงานการวัดค่าแรงดึงดูดพิภพ ในรูปที่ ข.10

สำหรับประเทศไทยเอง ข้อมูลแรงดึงดูดพิภพที่ผ่านมายังมีได้มีการประยุกต์ใช้กับงานยิปอเดซีแต่อย่างใด จะเห็นได้จากแผนงานการวัดค่าแรงดึงดูดพิภพกับแผนงานระดับชั้นหนึ่ง ไม่ค่อยจะสอดคล้องกัน เป็นผลให้เส้นทางระดับบางเส้นทางในโครงข่ายยังไม่มี การวัดค่าแรงดึงดูดพิภพ โดยเฉพาะบริเวณภูเขาสูง เมื่อข้อมูลแรงดึงดูดพิภพไม่สมบูรณ์เพียงพอดังกล่าว การปรับแก้โครงข่ายระดับครั้งนี้ จึงใช้สูตรประมาณในการหาค่าตรวจแก้ออร์ธอเมตริก (Normal orthometric correction) Bomford (1971, p. 230) แสดงสูตรไว้ดังนี้

$$E_{12}^{(n)} = -0.005302 H_m \sin 2\phi_m \Delta\phi'' \sin 1''$$

เมื่อ $E_{12}^{(n)}$ คือค่าตรวจแก้ออร์ธอเมตริกจากจุด 1 ไป 2

$$\Delta\phi = \phi_2 - \phi_1$$

H_m, ϕ_m คือค่าระดับสูงและละติจูดปานกลางตามลำดับผลลัพธ์ของค่าตรวจแก้ $E_{12}^{(n)}$ แสดงในตารางที่ ข.3 และการเปรียบเทียบผลการคำนวณจากสูตร E_{12} และ $E_{12}^{(n)}$ ได้กล่าวไว้ในภาคผนวก ค.

* ใช้คำย่อเป็น " I.U.G.G."

4.8.2 คำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับตอนเหนือของเกาะหลัก

ด้วยสถานีวัดระดับน้ำทะเลปานกลางที่ ต. เกาะหลัก ทำการวัดระดับน้ำติดต่อกันมามากกว่า 19 ปี ได้ค่าระดับของหมุด B.M.A. ใหม่เป็น 1.4267 ม.* ซึ่งใช้ค่านี้เป็นค่าระดับคงที่ในการปรับแก้โครงข่ายระดับพร้อมกัน (เดิมใช้ B.M.A. = 1.4477 ม.) จากรูปโครงข่ายระดับตอนเหนือเกาะหลัก รูปที่ ข.6 มีจำนวนค่าสังเกต (n) เท่ากับ 96 และจำนวนพารามิเตอร์ (u) เท่ากับ 62 ใช้ค่าต่างระดับออร์ธอเมตริก จากตารางที่ ข.3 เป็นเวคเตอร์ของค่าสังเกต

การประกอบสมการปกติ (normal equations) ปฏิบัติตามหัวข้อ 4.3 ใช้ข้อมูลจากตารางที่ ข.4-1 (input data) คำนวณปรับแก้โครงข่ายระดับด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หน้าหนักของค่าสังเกตใช้ตามหลักการของสมการ (4 - 4) ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวในบทต่อไป

ผลลัพธ์ของพารามิเตอร์หลังจากการปรับแก้เป็นค่าระดับสูงออร์ธอเมตริก พร้อมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของมัน ส่วนขนาดของเศษคงเหลือ (V) แสดงไว้ในรูปที่ ข.7 ได้มีการเปรียบเทียบค่าระดับสูงที่ใช้อยู่เดิมกับค่าระดับสูงใหม่ ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ ข.5-1 และรูปที่ ข.9 โดยกำหนดให้

$$H_0 = \text{ค่าระดับสูงที่ใช้อยู่เดิม}$$

$$H_a^{(1)} = \text{ค่าระดับสูงจากการปรับแก้ ใช้ค่าระดับ B.M.A. = 1.4477 ม. เป็นค่าอ้างอิง}$$

$$H_a^{(2)} = \text{ค่าระดับสูงจากการปรับแก้ใช้ค่าระดับ B.M.A. = 1.4267 ม. เป็นค่าอ้างอิง}$$

$$\hat{\sigma}_{Ha} = \text{ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาคคะเนของ } H_a$$

$$\Delta = H_a^{(1)} - H_0$$

* รายละเอียดค่าระดับของหมุด B.M.A. กล่าวไว้ในภาคผนวก ก.

4.8.3 จำนวนปรับแก้โครงข่ายระดับตอนใต้ของเกาะหลัก

จากรูป ข.5 ใช้หมุดระดับ B.M.A. เป็นค่าคงที่ ได้จำนวนค่าสังเกต (n) = 25 และจำนวนพารามิเตอร์ (u) = 18 ใช้ข้อมูลในตาราง ข.4-2 จำนวนปรับแก้โครงข่ายระดับโดยใช้น้ำหนักของค่าสังเกตตามหลักการของสมการ (4 - 4) ผลลัพธ์หลังจากการปรับแก้แสดงในตาราง ข.5-2 ควรหมายเหตุไว้ที่นี่ว่าจุดพารามิเตอร์ที่ 4 และ 5 ความจริงเป็นจุดเดียวกัน สาเหตุที่แยกเป็น 2 ค่า เพราะเส้นทางระดับ ℓ_5 และ ℓ_7 ทำการวัดในปี 2469 ส่วน ℓ_6 ทำการวัดในปี 2521 (ต่างกัน 52 ปี) ครั้นเมื่อทำเป็นวงจรมัด จำนวนได้ค่าคลาดบรรจบเท่ากับ 205.3 ม.ม. ในขณะที่เกณฑ์ยอมให้เพียง 88 ม.ม. จะเห็นได้ว่าเกินเกณฑ์มาก เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงค่าระดับของหมุดระดับ B.M.P. 110 (อ. หลังสวน) จึงได้แยกเป็น 2 พารามิเตอร์ดังกล่าว ผลปรากฏว่าค่าระดับใหม่จากงานปี 2521 น้อยกว่าระดับเดิมประมาณ 19.8 ซม.